

Samen werken aan een wereld zonder extreme armoede

Overeenkomst die de internationale beweging ATD Vierde Wereld voor de periode 2008-2012 aangaat, uitgesproken ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

17 oktober 2008

Alle mensen die zich inzetten op de verschillende plaatsen waar de beweging ATD Vierde Wereld actief is, maken zich echt zorgen bij het zien van de ontwikkelingen in de wereld – of ze nu zelf extreme armoede aan den lijve ondervinden of hun bondgenoten zijn.

- De uitsluitend op geld gebaseerde economie verstoort het evenwicht in alle landen waarin de mensen en hun welzijn minder dan ooit centraal staan, zozeer zelfs dat dit in de 21^e eeuw tot hongeropstanden leidt.
- Kennis raakt vervreemd van zijn ideaal: gedeeld te worden met anderen, en een bron van bevrijding te zijn. Zo zorgt ze er op dramatische wijze voor dat er overal steeds meer ongelijkheid ontstaat; steeds minder mensen hebben vanzelfsprekend toegang tot de moderne ontwikkelingen, in het bijzonder op gebied van communicatie- en informatietechnologie.
- Al diegenen die op de vlucht moeten voor de effecten van klimaatverandering, voor gewapende conflicten, voor hongersnood of voor gebrek aan werk, kunnen nergens terecht. Dit drama leidt tot wantrouwen, geweld, angst en rechteloosheid.

Degenen die te maken hebben met extreme armoede zijn de eerste slachtoffers in de grote crises die deze tijd zo onzeker maken: energie-, voedsel-, klimaat-, financiële en maatschappelijke crisis. De vooruitgang van de één gaat ten koste van de ander. De één kan rechten doen gelden, maar dit doen ten koste van anderen voor wie diezelfde rechten onbereikbaar zijn. Acties, onderzoeken en beleid die bedoeld zijn voor ieder van ons, bereiken slechts zelden de meest kwetsbare mensen, zij die hun stem niet kunnen laten horen. Aan hen wordt niets gevraagd, zij worden niet betrokken bij de zoektocht naar en uitwerking van alternatieven voor deze crises. En dat terwijl zij de eerste zijn die hieraan weerstand moeten bieden.

Onze samenlevingen kunnen niet langer zonder de ervarings- en denkwereld van de armste burgers. Die is nodig om deze wereld menselijker te maken. Het gaat niet meer om de problemen van Afrika, van Europa, van Azië of van Amerika. Het gaat niet langer om de problemen van het Zuiden, het Noorden, van het Westen of het Oosten. Het gaat om onze gemeenschappelijke problemen. Die kunnen we alleen maar samen oplossen.

Daarom doet de beweging ATD Vierde Wereld vandaag opnieuw de oproep die Père Joseph Wresinski¹ deed op 17 oktober 1987², en waarvan de tekst inmiddels is te vinden in 37 openbare plaatsen, verspreid over de hele wereld:

**‘Waar mensen gedoemd zijn in armoede te leven
worden de rechten van de mensen geschonden.
Wij zijn verplicht ons te verenigen
om die rechten te doen eerbiedigen.’**

Joseph Wresinski

¹ Oprichter van de beweging ATD Vierde Wereld.

² Hij deed dat in Parijs, op het Trocadero, Plein van de Vrijheden en de Mensenrechten.

Zich verenigen met de armste burgers om ervoor te zorgen dat het geheel van de rechten van de mens geëerbiedigd wordt. Net zoals iedereen hebben zij anderen nodig om het wezenlijke recht te doen gelden, nl. in de levensbehoeften van hun gezin kunnen voorzien, en van daaruit een bijdrage te leveren aan het welzijn van de gemeenschappen en de landen waartoe zij behoren. Daadwerkelijk de grondrechten kunnen doen gelden, verbondenheid met anderen om samen meer vrijheid, meer verantwoordelijkheid en meer medemenselijkheid te verwerven, zijn belangrijke voorwaarden om samen te kunnen leven.

Zich verenigen om 'nee' te kunnen zeggen tegen de opvatting dat 'de armen maar moeten veranderen', zoals in onze samenlevingen vaak zo makkelijk wordt gedacht. Het gaat erom de intelligentie en creativiteit van iedereen te bundelen om samen de verandering aan te durven. Niemand kan zichzelf bevrijden, niemand kan een ander bevrijden: alleen samen kunnen we loskomen van de extreme armoede.

Zich verenigen zodat deze oproep wordt gehoord, en daardoor wordt opgenomen in de grondwet van onze landen en in de handvesten van internationale organisaties.

De beweging ATD Vierde Wereld onderhoudt contacten met mensen en organisaties in 155 landen. Ze brengt mensen uit alle lagen van de bevolking, met de armste burgers als basis, samen in activiteiten die gericht zijn op het delen van kennis en op het bereikbaar maken van de mensenrechten. We doen dit in 29 landen in 5 werelddelen. Kijk ook eens op de internationale portaal-site: www.atd-fourthworld.org

De oproep die we doen, en de uitdagingen die daaruit voortkomen, vragen om een echte overeenkomst die steunt op de betrokkenheid en de kracht van ieder van ons: volwassenen, jongeren en kinderen; in de eerste plaats degenen die mensonterende armoede en uitsluiting in hun eigen leven ondervinden.

Onze kracht ligt in de rijke inzet van zoveel mensen. Daarmee willen we in de periode 2008- 2012 vernieuwen, mensen op de been brengen, pilot-projecten opzetten en nieuwe partners vinden rond vijf gezamenlijke speerpunten:

[Mensen bij elkaar brengen en vrede waar maken, steunend op hen die verzet bieden tegen extreme armoede](#)

In Senegal willen we, door mensen collectief tot actie op te roepen, voor elkaar krijgen dat kinderen uit zeer arme gezinnen die na hun geboorte niet bij de burgerlijke stand zijn ingeschreven, daar alsnog geregistreerd kunnen worden.

In Haïti willen we met het project 'Kennis en Gezondheid' het beleid beïnvloeden zodat iedereen toegang krijgt tot gezondheidszorg en onderwijs. Daarvoor doen we beroep op de overheid én op de stads- en plattelandsgemeenschappen.

In Europa willen we de dynamiek van de Volksuniversiteiten van ATD Vierde Wereld verder uitbouwen en verdiepen. Hier kunnen de armste burgers regelmatig samenkomen met anderen met de meest gevarieerde achtergrond. Ze denken samen na, doorlopen samen leerprocessen, die gebaseerd zijn op ervaringen van degenen die elke dag weer moeten vechten om hun waardigheid en hun rechten te doen eerbiedigen.

Kunnen we eigenlijk wel in vrede leven als mensen, dicht bij huis of op duizenden kilometers van ons bed, lijden onder maatschappelijke ongelijkheid, als families uit elkaar gerukt worden, zich niet veilig voelen? Als ze, in het gunstigste geval, niet meer hebben dan het allernoodzakelijkste? Als het hen daarom niet lukt om de neergaande spiraal van onrecht en sociaal isolement te doorbreken? We moeten nú de armste burgers opzoeken, het aandurven om met hen samen te wonen, samen te werken, samen te leren. Alleen dan kunnen we nú beginnen te bouwen aan een wereld die solidariteit kent, en waarin ieder mens gerespecteerd wordt, en in zijn waardigheid wordt (h)erkend. Dankzij die ontmoetingen komt er vrede in wijken, dorpen, landen. De vrede die mensen in armoede in zich dragen, en die de wereld moet leren kennen.

De uitdaging bestaat in het versterken en zichtbaar maken van de groeiende stroom van mensen die, generatie op generatie weigert het schandaal van extreme armoede te aanvaarden en die handelt in de geest van 17 oktober, de Werelddag van Verzet tegen extreme armoede. Dat is bij uitstek de dag van openbare bijeenkomsten op zowel plaatselijk, landelijk als internationaal niveau. Mensen die zich al sterk maken voor een wereld zonder extreme armoede vinden er nieuwe bondgenoten.

Extra inspanningen om die gezinnen die door extreme armoede in onaanvaardbare situaties terecht komen, nabij te zijn. Pilot-projecten opzetten met als doel maatschappelijke, culturele en gezinsontplooiing, zodat elk gezin de middelen krijgt om gelukkig samen te kunnen leven.

De banden versterken met en tussen de 3000 correspondenten van het 'Forum tegen de Extreme armoede in de Wereld', actief in zo'n honderd landen. Dit zijn mensen en organisaties die, ieder op hun eigen manier en met eigen aandachtsgebieden, werken aan een wereld zonder extreme armoede. Bindmiddel is de 'Brief aan de Vrienden van de Wereld'.

Meer werk maken van kennis, steunend op de armste burgers, met als doel de grote maatschappelijke uitdagingen overal ter wereld te herformuleren en aan te gaan.

De wil om onze samenleving te bevrijden van extreme armoede en uitsluiting vraagt om voortdurende inspanningen. Inspanningen waarbij ook de armste burgers zelf betrokken worden. Alleen zo weten we wat we moeten zijn en wat we moeten doen om ervoor te zorgen dat ieder mens kan leven als mens onder de mensen. En dergelijke kennis gaat uit van ieders waardigheid, en stelt ons in staat om te bouwen aan een cultuur waarin ontmoetingen centraal staan, waarin we mensen elkaar brengen om vrede waar te maken. De belangrijkste rol in het delen van kennis en kunde is weggelegd voor de mannen en vrouwen die nu in extreme armoede leven. Zij bezitten een onontgonnen rijke mijn van kennis die onmisbaar is om aan een wereld te bouwen waarin de mensenrechten voor elk mens gelden.

De uitdaging ligt in het kruisen van kennis, en in het erkennen en serieus nemen van de kennis die is opgebouwd vanuit het dagelijks verzet tegen armoede. Om de crises van deze tijd goed te kunnen doorstaan, en te werken aan een kenniseconomie en een gemeenschappelijke toekomst, is deze kennis even belangrijk als elke andere vorm van kennis.

We blijven actief betrokken bij de raadpleging die is opgestart door de Raad van de rechten van de mens van de Verenigde Naties. Zo willen we bereiken dat de "Ontwerp-richtlijnen betreffende extreme armoede en mensenrechten" verder worden verbeterd voordat ze, eind 2009, misschien worden aangenomen. In dat ontwerp wordt erkend dat: 'het nemen van politieke besluiten en het opzetten van programma's voor de bestrijding van extreme armoede zonder betrokkenheid van hen die in extreme armoede leven en hun verenigingen, een schending is van het recht op deelname aan de ontwikkeling van het beleid.'

We grijpen elke gelegenheid aan om te komen tot leertrajecten met kruising van kennis en praktijk. Dit tussen professionals, mensen die een rol spelen in het sociaal en cultureel leven, en ervaringsdeskundigen op gebied van armoede.

In Thailand zetten we actieprogramma's op met jongeren uit probleemwijken. Daarin is ruimte voor beroepsopleiding én voor partnerschappen met kunstenaars. Met Unesco als partner doen we een onderzoek naar wat kinderen begrijpen van extreme armoede en mensenrechten. Dit naar aanleiding van 60 jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De ethiek van de beweging m.b.t. de werving en het gebruik van financiële middelen verder uitwerken en bekend maken

De huidige stand van zaken in de strijd tegen sociale uitsluiting en ontwikkelingssamenwerking roept ons op om ook prioriteit te geven aan een financiële strijd met een vernieuwende logica en ethiek:

- het zoeken naar financiering gaat steeds samen met een voorstel van engagement,
- het gebruik van financiële middelen betekent steeds het raadplegen van de betrokken bevolking zodat die kan aangeven wat er nodig is en wat er gedaan moet worden,
- de zoektocht naar ambitieuze middelen staat steeds ten dienste van de bevrijding van de armste burgers en van de wereld.

Wat op het spel staat is een debat op gang brengen over het delen en herverdelen van rijkdommen en competenties op verschillende niveaus: de markteconomie, de staatseconomie en tussen burgers onderling.

In Frankrijk: zoveel mogelijk gebruik maken van regelingen, wetten en rechten als de extreme armoede leidt tot onaanvaardbare situaties. Onze belangrijkste uitdaging voor dit moment: ervoor zorgen dat het wettelijke recht op woonruimte inhoud krijgt³. Dat doen we onder andere door samen met anderen Solidariteitscomités op te richten.

Als vervolg op de Oproep tot Solidariteit (2007) gaan we verder met onze doorlopende oproep tot actie voor mensen rechten en vrede. We nodigen iedereen uit de verklaring "Samen werken aan een wereld zonder extreme armoede" te tekenen op www.oct17.org

³ Dit recht bestaat in Frankrijk sinds 2007. De sociale woningbouw en enkele andere maatregelen vormen echter nog steeds onderwerp van discussie.

Jongeren steunen bij het realiseren van hun plannen. Daarbij allereerst aansluiten bij de jongeren die het minst vrijheid hebben.

In Burkina Faso: steun bieden aan jongeren die geen contact meer hebben met hun familie, zodat ze weer willen leren en het contact met hun familie willen herstellen.

In het kader van het Europees jaar van de bestrijding van de armoede en sociale uitsluiting in 2010, leggen we in onze projecten de nadruk op ontmoetingen en op het delen en uitwisselen van ervaringen van jongeren met zeer verschillende achtergronden.

Jongeren voelen van binnen de ongerustheid, de uitdagingen en de hoop van de wereld van vandaag en van morgen. Velen van hen snakken naar verandering en naar gelijkheid. Voor sommigen is hun wijk of hun dorp hun hele wereld. Als niemand in hen gelooft, kunnen hun dromen omslaan in woede. Andere jongeren krijgen de kans om te leren en zij vragen zich af hoe het toch kan dat er geen evenwicht in de economische groei zit: hoe het kan dat sommigen zich verrijken ten koste van anderen en ten koste van onze planeet.

De uitdaging bestaat erin dat jongeren uit alle lagen van de bevolking elkaar ontmoeten, en samen zoeken naar de zin van hun leven, en zo in actie komen voor een rechtvaardiger samenleving. Ze wachten op het moment dat volwassenen hen vertrouwen geven, hen de nodige middelen bieden en zich samen met hen inzetten.

Delen in cultuur, kunst, schoonheid en creativiteit voor de ontwikkeling van ieder mens en elk volk

In een tiental Afrikaanse landen zijn volwassenen en jongeren uit alle lagen van de bevolking betrokken bij acties rondom het delen van kennis en grote klussen ten dienste van de gemeenschap.

In enkele Latijns-Amerikaanse landen richten we ons op onderwijs. In Peru en Guatemala bouwen we, door middel van een dialoog tussen overheid, docenten, kinderen en hun ouders verder samen met scholen aan kwaliteitsonderwijs.

Op het moment dat cultuur verwordt tot een consumptiegoed, dat soms ruimhartig wordt uitgedeeld, maar toch vaak eenrichtingsverkeer blijkt, worden wij eigenlijk aangespoord om daar juist tweerichtingsverkeer van te maken: zo is verscheidenheid voor ieder van ons een bron van rijkdom. Want kunst is in staat ons een andere blik op de wereld te bieden. De stroom van mensen die weigeren armoede nog langer te aanvaarden, is gebaat bij de scheppende kracht van de armste burgers en van kunstenaars, en van gemeenschappelijke kunstwerken die getuigen van onze gelijke menselijkheid.

De uitdaging ligt erin het beste uit kennis en cultuur bereikbaar te maken voor de mensen die daartoe als laatste toegang hebben, en zo gehoor te geven aan de oproep van de armste gezinnen: zij hebben recht om te leren, recht op culturele en kunstzinnige vorming en expressie samen met anderen, alsook op toegang tot een opleiding en een beroep om te kunnen slagen in het leven.

In de Verenigde Staten organiseren we een internationale bijeenkomst over kunst en creativiteit. Daarmee laten we zien dat toegang tot cultuur, in alle vormen, mensen uit verschillende milieus samen kan brengen. Gebruik maken van een groot aantal kunstvormen uit het gebied van de Appalachen, en in het bijzonder die waaraan de armste bewoners deel nemen (muziek, patchwork, maken van strijkinstrumenten, beeldhouwen...).

In Madagaskar leiden we, in samenwerking met bedrijven, een pilot-project dat jongeren en volwassenen toegang moet bieden tot moderne technologie, tot fatsoenlijk werk en tot opleiding in de informatica. We ontwikkelen software om mensen te helpen bij het leren lezen en schrijven in de eigen taal. We zetten een coöperatie op waarin ambachtslieden samenwerken en zorgt voor behoorlijke beloning en verkoop van hun producten door eerlijke handel. Die coöperatie toont, samen met andere, aan dat het mogelijk is de economie in te zetten ten behoeve van mensen en niet andersom.

‘Erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap is grondslag voor de vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld.’

Preambule Universele Verklaring van de rechten van de mens, 1948